

Печенюк Б.Є.

магістр,

Науковий керівник: Березняцький В.В.

кандидат технічних наук, доцент,

Національний транспортний університет

ВИЗНАЧЕННЯ НЕОБХІДНОЇ КІЛЬКОСТІ ПОСТІВ ПОТОЧНОГО РЕМОНТУ ПІДПРИЄМСТВ АВТОТРАНСПОРТУ НА ОСНОВІ ТЕОРІЇ МАСОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

При визначенні оптимальної кількості постів поточного ремонту автомобілів можливо використовувати методику на основі теорії масового обслуговування (ТМО) [1–5]. У спробі обійти протиріччя між лінійними допущеннями і реальною практикою приймається, що вхідний потік з рядом допущень зводиться до пуассонівського, тобто такий, що задовольняє умовам стаціонарності, ординарності і відсутності наслідків. Також приймається, що час обслуговування заявки розподілений за показниковим законом [6]. У такому разі математична модель надходження заявок набуває вигляд [7, с. 31]:

$$P_t(k) = \frac{(\lambda t)^k \times e^{-\lambda t}}{k!}, \quad (1)$$

де $P_t(k)$ – ймовірність надходження k заявок за проміжок часу t ; λ – середня кількість заявок за одиницю часу.

Для вирішення завдань організації, планування і оптимізації роботи автотранспортного підприємства (АТП) використовуються оціночні показники роботи системи масового обслуговування (СМО), які визначаються за формулами, виведених в математичній частині теорії. Ймовірність $P_{(k)}$ того, що на x постів поточного ремонту (ПР) надійде k вимог, визначається таким чином:

$$P_{(k)} = \frac{A(\lambda t)^k \times e^{-\lambda t}}{x^{k-x} \times x!(A-k)!} \times \left(\frac{\lambda}{\mu}\right)^k \times P_0, \quad (2)$$

де A – кількість автомобілів, що підлягають обслуговуванню; k – кількість вимог на ПР автомобілів; x – кількість постів в зоні ПР; λ – інтенсивність надходження заявок, авт./год.; μ – інтенсивність роботи постів, авт. / год.; P_0 – ймовірність того, що усі пости вільні, визначається за формулою [7, с. 32]:

$$P_0 = \left[\sum_{k=0}^x \frac{A!}{k!(A-k)!} \times \left(\frac{\lambda}{\mu}\right)^k + \sum_{k=0}^A \frac{A!}{x^{k-x} \times x!(A-k)!} \times \left(\frac{\lambda}{\mu}\right)^k \right]^{-1} \quad (3)$$

Теоретична розробленість питання і наявність потужного математичного апарату для вирішення завдань – беззаперечні переваги цього методологічного підходу. Але він також не позбавлений недоліків. Аналіз характеру надходження звернень в ремонт показує, що допущення про стаціонарний характер потоку не знаходить підтвердження в реальності, а в класичній ТМО відсутні підходи, пов'язані з оцінкою варіації потоку заявок. Згадані вище припущення про марківський характер досліджуваного процесу далеко не завжди відповідають дійсності в умовах реального виробництва. Рішення задачі в умовах нестационарного потоку викликає значні аналітичні складності. Цим обумовлені невизначеність результатів розрахунків і неузгодженість теоретичних рішень і практичних реалій, що також примушувало дослідників шукати альтернативні шляхи вирішення цієї проблеми. Спробою усунути протиріччя «класичного» ймовірнісного і детермінованого підходів є спосіб визначення оптимальної кількості постів ПР, запропонований Тахтамишевим Х. М. [8]. Умовно назвемо його номограмним. Зона ПР в даному випадку розглядається як багатоканальна СМО з очікуванням, оптимальна кількість каналів обслуговування якої визначається в декілька етапів. Передусім, розраховується початковий параметр α [7, с. 32]:

$$\alpha = \frac{T}{\Phi} = \frac{x}{\varphi}, \quad (4)$$

де T – осяг робіт, люд.-год.; Φ – фонд робочого часу поста, год.; x – кількість постів зони ПР, отримане при детермінованому розрахунку; φ – коефіцієнт нерівномірності надходження заявок.

Далі з фактичних даних по підприємству або розрахунковим шляхом визначаються середні значення вартості простою автомобілів C_a і постів C_{II} в одиницю часу. На підставі отриманих значень α і співвідношення (C_a / C_{II}) по номограмі (рис. 1) [8] знаходиться значення оптимального значення коефіцієнта нерівномірності надходження автомобілів $\varphi_{\text{опт}}$.

Тоді оптимальна кількість постів ПР визначається за формулою [7, с.33]:

$$\alpha = \varphi_{\text{опт}} \quad (5)$$

Цей спосіб простий в застосуванні, дозволяє за допомогою значень C_a і C_{II} враховувати особливості кожного окремого підприємства, а також використати нормативну базу трудомісткості робіт. Крім того, він враховує, хай і у рамках допущень ТМО, ймовірнісний характер виробничих процесів при проведенні ПР автомобілів. Але вказаний підхід так і не отримав належної розробки і широкого практичного застосування. Очевидно, разом з суб'єктивними причинами (відсутність належного інтересу інженерів і науковців) зіграло роль недостатнє обґрунтування номограм і відсутність їх деталізації щодо різних типів АТП.

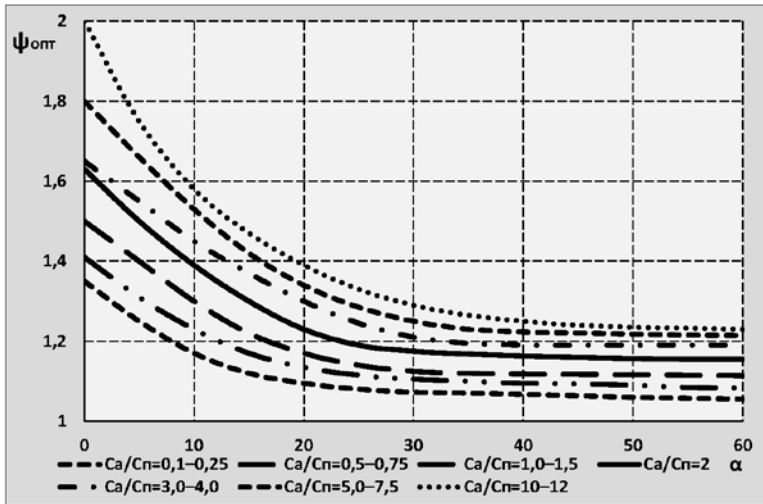

Рис. 1. Залежність коефіцієнта нерівномірності $\psi_{\text{опт}}$ від α

Джерело: [7, с. 33; 8]

Список використаних джерел:

1. Гнеденко Б.В., Коваленко И.Н. Введение в теорию массового обслуживания. Москва : КомКнига, 2005. 400 с.
2. Крамаренко Г.В. Техническая эксплуатация автомобилей. Москва : Транспорт, 1983. 488 с.
3. Лукин В.П., Лукин В.П. Закономерности формирования производительности и пропускной способности средств автообслуживания. Москва : МАДИ, 1987. 64 с.
4. Панин А.В., Зарубкин В.А. Определение мощности системы ТО и ТР базовых предприятий автотранспортных объединений. *Сборник научных трудов МАДИ «Прогрессивные процессы технической эксплуатации автомобилей»*. Москва : МАДИ, 1982. С. 104–106.
5. Техническая эксплуатация автомобилей : учеб. / Кузнецов Е.С. и др.; под ред. Е.С. Кузнецова. Москва : Транспорт, 1991. 413 с.
6. Гмурман В.Е. Теория вероятностей и математическая статистика : учебник. Москва : Высшая школа, 2005. 479 с.
7. Верхорубов В.В. Разработка методики оптимизации мощности и структуры зон текущего ремонта пассажирских транспортных средств в автотранспортных предприятиях : дисс. ... канд. техн. наук : 05.22.10. Вологда, 2010. 242 с.
8. Тахтамышев Х. Расчет оптимального числа постов текущего ремонта. *Автомобильный транспорт*. Москва, 1985. № 6. С. 33–35.